

त्रिंशत्तमः पाठः - <https://www.youtube.com/watch?v=f9oFC4zgqLs>

१३०. दीर्घवाक्यस्य वाचनम् - पुनश्चरणम्
प्रेषितवान् - इति क्रियापदेन आरम्भः
कः प्रेषितवान्? - मुकुन्दः प्रेषितवान्।
मुकुन्दः किं प्रेषितवान्? - मुकुन्दः पत्राणि प्रेषितवान्।
मुकुन्दः पत्राणि कुत्र प्रेषितवान्? - मुकुन्दः पत्राणि विदेशं प्रेषितवान्।
मुकुन्दः कति पत्राणि विदेशं प्रेषितवान्? -
मुकुन्दः पञ्च पत्राणि विदेशं प्रेषितवान्।
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं कदा प्रेषितवान्? -
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं ह्यः प्रेषितवान्।
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं ह्यः कुतः प्रेषितवान्? -
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं ह्यः भाग्यनगरतः/भाग्यनगरात् प्रेषितवान्।
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं ह्यः भाग्यनगरात् कथं प्रेषितवान्? -
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं ह्यः भाग्यनगरात् विमानेन प्रेषितवान्।
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं ह्यः भाग्यनगरात् विमानेन किमर्थं प्रेषितवान्? -
मुकुन्दः पत्राणि विदेशं ह्यः भाग्यनगरात् विमानेन
गुरुकुलप्रवेशस्य + कृते/गुरुकुल-प्रवेशाय प्रेषितवान्।

कः ఎవరు (కర్త గురించి) who (about subject)

किम् ఏమి (కర్త లేదా కర్మ గురించి) what (about subject or object)

कुत्र ఎక్కడ (స్థలం గురించి) where (about place)

कति ఎన్ని (సంఖ్యగురించి) how-many (about number)

(कतिवारम् ఎన్నిసార్లు how-many-times (about repetition))

कदा ఎప్పుడు (సమయం గురించి) when (about time)

कुतः ఎక్కణ్ణుంచి (పూర్వపు ఆధారం గురించి) from-where (about starting-place)

कथम् ఎట్లా (విధానం గురించి) how (about method)

किमर्थम् ఎందుకు (కారణం/స్వీకర్త గురించి) why (about purpose/beneficiary)

१३१. यः ... सः ... ఎవడైతే వాడు ... whoever (is) ... he (is) ...

यः आरम्भे उपविष्टवान्, सः मञ्जुनाथः।

यः अन्ते उपविष्टवान्, सः विपिनः।

यः कुम्भं करोति, सः कुम्भकारः।

यः वाणिज्यं करोति, सः वणिक्।

यः विनोदः करोति, सः विदूषकः।

यः पाकं करोति, सः पाचकः।

यः वितरति, सः वितारकः।

यः कर्म करोति, सः कर्मकरः।

१३२. या ... सा ... ఎవడైతే ఆమె ... whoever (is) ... she (is) ...

या आरम्भे उपविष्टवती, सा अश्विनी।

अन्ते या उपविष्टवती अस्ति, सा गौतमी।

या मालां करोति, सा मालाकारी।

या शिक्षयति, सा शिक्षिका।

या वाद्यं वादयति, सा वादिका।

१३३. यत् ... तत् ... ఏదైతే ... అది ... whatever (is) ... that (is) ...

पुस्तकस्य पार्श्वे यत् अस्ति, तत् फलम्।

अहं यत् वदामि, तत् भवन्तः शृण्वन्तु।

यत् अहं वदामि, तत् एव करोमि।

సూచన - పైన అన్ని ఉదాహరణల్లోనూ ప్రథమా విభక్తిని వాడాము. అట్లాగే మిగతా విభక్తుల్లోనూ

ఆ యా పదాలు ఉండవచ్చును అని గ్రహించాలి. ఉదాహరణార్థం यस्य त्रीणि नेत्राणि, सः शिवः।

Note – In all the examples above, only प्रथमा-विभक्तिः is used. Likewise,

it may be noted that words can be in other विभक्तis also. For example, यस्य त्रीणि नेत्राणि, सः शिवः।

१३४. प्रहेलिका పాడుపుకడ రiddle

अपदो दूरगामि, साक्षरो न च पण्डितः।

अमुखः स्फुटवक्ता च, यो जानाति स पण्डितः॥

उत्तरम् - समपत्रम्

सुभाषितम्

३०. गच्छन् पिपीलको याति, योजनानां शतान्यपि।

अगच्छन् वैनतेयोऽपि, पदमेकं न गच्छति॥

पदविभागः – गच्छन् पिपीलकः याति, योजनानां शतानि अपि।
अगच्छन् वैनतेयः अपि, पदम् एकं न गच्छति॥

अन्वयः, अर्थः च – गच्छन् पिपीलकः చివ ant योजनानां शतानि अपि

याति=गच्छति।

अगच्छन् वैनतेयः=गरुडः पदम् एकम् अपि न गच्छति।

नीतिः सर्वदा प्रयत्नः कर्तव्यः एव!

योजनम् a measure of distance, approximately 8 to 9 miles.

गच्छन्/अ-गच्छन् an adjective for masculine-who-is-going (or not-going)

कथा

कश्चन ग्रामः। तत्र एकस्मिन् कुटुम्बे सप्त सोदराः आसन्। ते सर्वे अपि अलसाः

అలసరిఅలసులు lazy persons। किमपि कार्यं न कुर्वन्ति स्म।

కదాచిత్ తేషామ్ ఇచ్ఛా అభవత్ 'పాయసం పరమాన్నం milk dessert ఖాదనీయమ్' ఇతి। తే
 కథञ్చిత్ పాయసం కృతవన్తః/నిర్మితవన్తః। కిన్తు శర్కరా పంచదార sugar గృహే నాస్తి య
 ఇతి తేః+అనన్తరం+జ్ఞాతమ్/తే+అనన్తరం+జ్ఞాతవన్తః।
 ఇదానీం కః ఆపణం దుకాణానికి shop గత్వా శర్కరమ్ ఆనయతు/ఆనయేత్ ఇతి తేషాం మధ్యే
 వివాదః పోల్లాయి quarrel సజ్ఞాతః పుట్టింది took place। తేషు అన్యతమః/ఁకః ఉపాయమ్
 ఁకం సూచితవాన్ సూచించాడు indicated। సః ఉక్తవాన్ - 'వయం సర్వే పాయసం స్థాలికాయాం
 పూరిత్వా నింపి having filled నిశ్శబ్దమ్ ఉపవిశామ కూర్చుందాము let us sit! యః
 ప్రథమవారం కమపి శబ్దం కరోతి, సః విపణిం బజారుకి market గత్వా శర్కరమ్ ఆనయతు!
 ఇతి। తే సర్వే 'ఁమ్!' ఇతి అఙ్గీకృతవన్తః। తథా ఁవ స్థాలికానాం పురతః ఉపవిశ్టవన్తః। తే
 మహా_అలసాః ఖలు? అతః కమపి శబ్దం న కృతవన్తః।
 అత్రాన్తరే ఈమధ్యలో meanwhile తత్ర కేచన శునకాః ఆగతాః/ఆగతవన్తః। నిశ్చలమ్
 ఉపవిశ్టాన్ తాన్ దృష్టా, ఁతే మృతాః మరణించినవాళ్ళు dead persons ఇతి చిన్తయిత్వా,
 నిర్భయం సర్వం పాయసం ఖాదితవన్తః శునకాః। తత్పశ్చాత్ ఁకః శునకః ఁకస్య అలసస్య
 ముఖస్య లేహనం licking అపి కృతవాన్। తదా సః అలసః 'రే దుశ్ట! ఁతావత్పర్యన్తం ఇంతవరకూ
 till now సర్వం పాయసం ఖాదితవాన్! తథా అపి న+తృప్తః తృప్తుడమ not a satisfied
 person భవాన్! మామ్ అపి ఖాదితి కిమ్?' ఇతి క్రోధేన సః అనుక్రోశం ఆక్రోశమును
 crying కృతవాన్। తదానీం సర్వే ఉత্থాయ ఁకకణ్ఠేన 'ఁషః సమ్భాషణం కృతవాన్! ఁషః
 సమ్భాషణం కృతవాన్!' ఇతి ఉక్తవన్తః।
 పార్శ్వ-ప్రకోశ్ఠే ప్రక్క గదిలో in the next room తేషాం పితా శయనం కరోతి స్మ। సః
 జాగరితః తేచినవాడు a woken up person అభవత్। సః కౌలాహలం big noise శ్రుత్వా
 బహిః ఆగతవాన్। సః జ్యేష్ఠం పుత్రం చపెటికయా చెంపదెబ్బతో with a hit on the cheek
 తాడితవాన్, ఉక్తవాన్ చ - 'భవాన్ జ్యేష్ఠః! భవాన్ శర్కరమ్ ఆనయేత్ తీసుకురావాలి
 should bring! భవతామ్ ఆలస్య-కారణాత్ ఁవ అదృశునకాః సర్వం పాయసం ఖాదిత్వా

गतवन्तः! आलस्यं लोमोपिपातुतनं laziness हि मनुष्याणां परम-शत्रुः! इति। ततः
ज्येष्ठः क्षमां क्लमनु pardon याचितवान् prayed। अन्ये अपि तम् अनुसृतवन्तः
अनुसरिंचारु followed। तदनन्तरं सर्वे सोदराः परिश्रमं कुर्वन्ति स्म, सुखेन जीवन्ति
स्म।

Write the following expressions in Samskritam (Video29) –

1. दत्तवान्, 2. आनीतवन्तः, 3. ज्ञातवती, 4. उत्थितवत्यः – ఈ క్రియాపదతుల్యాలైన

పదాలను వాడి వ్రాయగలిగినన్ని ప్రశ్నలు, సమాధానాలు వ్రాయండి (లింగాన్ని, వచనాన్ని
జాగ్రత్తగా గమనించండి). అనుచితమైన ప్రశ్నలని వదిలెయ్యండి. Choosing these verb-
equivalents (note the gender and number carefully), write as many
questions and answers as you can. Drop questions which are not
appropriate for the context.

5. ఎవడైతే అనంతుడిపైన పడుకొని ఉన్నాడో అతనే విష్ణువు. Whoever sleeps on
అనన్తః, he is విష్ణుః.

6. ఎవరైతే లేటుగా వచ్చి రాత్రియందు పదిగంటలకు అన్నం తింటారో, అతనే మా నాన్న.

Whoever comes late and eats at 10 o'clock in the night, he is my
father.

7. ఎవతైతే రాముడికి ఎడమప్రక్క కూర్చొని ఉందో, ఆవిడ సీత! Whoever is sitting to the
left of రామః, she is సీతా.

8. ఎవడైతే తన భార్య ముందు మాట్లాడుతాడో, వాడు మగాడు! Whoever speaks in
front of his wife, he is man!

9. ఏదైతే భవనం ఎర్రరంగుతో ఉంటుందో, అది కమ్యూనిస్ట్-వాళ్ళ భవనం. Whichever
building is with red colour, that building is Communists'.

10. ఎవరు మహతిని వాయిస్తారో, ఆవిడ సరస్వతి. Whoever plays మహతీ, she is
सरस्वती.

ఈ క్రింది వాక్యాలను భిన్నంగా వ్రాసినా, సమాధానాలు పై విధంగా వ్రాయండి. Even though these sentences are written differently, write సంస్కృత sentences like above.

11. సైకిలుమీద వెళుతున్న ఆయన లోకసభ సభ్యుడు. The person going on cycle is लोकसभाया: सभ्य: (Member of Parliament).

12. పతిమహోదయుడి సేవ చేసే మహిళ పతివ్రత. Lady serving her husband is पतिव्रता.

13. ఎవరికైతే ఒక కన్ను లేదో అతనే మా మిత్రుడు. The person whose (Hint - Use यस्य in place of य: here) eye is not there, he is our friend.

14. ఆరోగ్యం ఎవరు ఇవ్వగలుగుతారో, అతనే సూర్యభగవానుడు. The God who gives health is सूर्य:/सूर्य.भगवान्.

15. ఎవడు వీణను బాగా వాయిస్తారో వాడు కావాలి ఇక్కడ. The person who can play वीणा well is required here.